

dva deset stipendija za alumne instituta. Prednost imaju pred ostalima Francuzi. Molbu s preporučenim pismom Ordinarija ili redov. starješina valja upraviti na rektora zavoda.

7. Zanima nas veoma tačka VII.: De scriptis ab instituto editis atque edendis. Tri vrsti publikacija najavljeno je već u početku 1° Acta pont. inst. biblici (seu Nuntia de rebus instituti; izašlo dosad 7 svešćića) 2° Commentationes (biblijska revija; ta dosad još nije izašla; „Deo favente post praeparationem omni cura peractam etiam hisce votis satisfacere licebit“) 3° Scripta (seu varia opera et opuscula; što ih je dosad izašlo bili su „ad usum privatum auditorum Instituti“.) Prvo djelo ove vrsti, a publici juris, jest od A. Deimela: Veteris Testamenti chronologia monumentis babylonico-assyriis illustrata. Najavljeno ih je, što će u najkraće vrijeme u javnost, na broj osam najst. Između ostalih spominjem: L. Murillo: Introductio et Commentarius in Isaiam; G. Mezzacasa: Studio critico sulle aggiunte alessandrine nel libro dei proverbi di Salomone; Fonck: De evangeliiis quaestiones introductoriae; Fonck: Enchiridion biblicum; Szcze-panski: Geographia historica Palaestinae antiquae; Mallon: Palaeografia coptica; A. Deimel: Die altsumerischen Texte und ihre Bedeutung für die Bibel; Fonck: Gedanken über praktische Bibelerklärung.

8. Na koncu je dodan još sumarni prijedlog predavanja za godinu 1912—1913. A. Živković. Rim.

Historične bilješke.

E. E. Golubinskij, otac povjesti ruske crkve, preminuo je 20. siječnja o. g., pa je vrijedno i pravedno, da mu imenu i radu i naš bogoslovni znanstveni list dostojnu poštu odade.

Golubinskij rođen je 1834. u svećeničkoj obitelji, svršio je nauke u moskovskoj duhovnoj akademiji, gdje mu je bio učiteljem glasoviti slavista Gorski. 1859. bi promaknut na stupanj magistra teologije na osnovu radnje, koja je raspravljala o snošaju istočnih rimskih careva prema hereticima IV.—VI. vijeka. Već 1861. bi na moskovskoj duh. akademiji namješten kao baccalaureus, kasnije kao izvanredni, a 1882. kao redoviti profesor iz crkvene povjesti. Uze si za životni cilj sistematski obraditi prošlost slavenskih pravoslavnih crkvi,

te se ponajprije (1869.) dade na izučavanje pitanja o sv. solunskoj braći, pitanja, koje znači temelj i osnov opće, a po gotovu crkvene povjesti Slavenstva. Na ovaj predmet vratio se je učenjak i 1885. o tisućnici smrti sv. Metodija. Kako su balkanske istočne crkve matica ruskoga pravoslavlja, to je nužno morao izučavati starodrevne izvore južnoga Slavenstva, a plod tih studija jest Краткій очеркъ истории православныхъ церквей болгарской, сербской и румынской (1871.) Mi i danas nemamo bolje i sustavnije povjesti ovih crkvi, nego što je ovaj „nacrt“ Golubinskov. God. 1872. pošao je u Bugarsku, Srbiju, Atos i Grčku, gdje je pô drugu godinu istraživao nova vrela za svoj rad, pa temeljito pripravljen izdade 1880. polovinu I. sveska svoje Исторія русской церкви, домонгольскій периодъ. Naučni krugovi primiše rezultate njegove s iskrenim priznanjem, nu konservativna pravoslavna hierarkija ne bijaše nipošto zadovoljna sa njegovim potpuno objektivnim i kritičkim pisanjem. On je na pravu mjeru sveo vjerodostojnost Nestorove kronike, odsudio u bajke tradiciju o putu sv. Andrije apoštola obalom Dnjepra, izrazio opravdanu sumnju o načinu obraćenja sv. Vladimira, kako ga priča kronika, a tako i o prvom tobožnjem ruskom metropoliti Mihajlu. Zabacio je teoriju Karamzinovu, da se je drevna Rusija prije mongolske provale dovinula velikoj kulturi, pak je u starim ljetopisima, žićima i izvorima sve podatke kritičnim okom probrao i cijenu im udario. I ako je mnogo toga porušio, što je do njegovoga doba smatrano neoborivim, znao je on ipak iz preostalih sigurnih podataka oštroumnim kombinacijama složiti pravu i vjernu sliku povjesti ruske crkve. I druga polovina I. sveska izašla 1887., jednako je vrsna kao i prva.

Veliki sintetički rad Golubinskov uspio je jedino, jer je on bezbroj pojedinačnih pitanja, što duboko zasijecaju u prošlost ruske crkve, temeljito obradio i u monografijama izdao. Ovamo spadaju njegove radnje o bl. Sergiju Radonežskom, osnivatelju glasovite Lavre sv. Trojice, koji je tako zamašit upliv vršio na čitavo rusko monaštvo; za tim njegova djela o starovjercima i staroobrednicima, o historiji kanonizacije svetih u ruskoj crkvi (1894., 1903. 2.), o historiji ikonostasa itd. Mnogo njegovih studija i rasprava štampano je u bogoslovnim časopisima: Православное Обозрѣніе и Богословскій Вѣтникъ.

I ako radi svoga strogoga kritičkoga stajališta u nauci nije Golubinskij bio u volji službenim krugovima crkvenim, ipak je u učenome metropolitu Makariju našao odlučnoga zaštitnika. Tako je i ostao sve do 1895. profesorom na akademiji, a onda podje u mir. U to doba je objelodanio prvi dio II. sveska historije ruske crkve, a čitav I. svezak temeljito je pregledao i izdao po drugi puta. Baš sada se doštampava i drugi dio njegovoga II. sveska, tako te će nam u malo dana na ogledu biti u 200 štampanih araka sav ogromni rad Golubinskov, kojemu je posvetio svoj život.

Veliki naučenjak ruski spada u red strogih pozitivnih historičara, koji mikroskopski luči povjesnu jezgru od legende i istinu od maštanja. Ne znaš je li bolje poznaje istočne ili zapadne izvore i dokumente. Vlada suvereno ogromnom literaturom povjesnom i samoga zapada: djelima Allatija, Bollandista, Mausija, Assemanija, Farlatija, Theinera, Hergenröthera i dr. Golubinskij je i u tome moderni historik, što u svome prikazivanju jednaku važnost posvećuje vanjskom razvoju crkve, kao i unutarnjem, razvoju njene nauke i discipline, njenoga ustava i bogoslužja, njezine znanosti i umjetnosti.

Po svome osjećanju bio je Golubinskij više zapadnjak nego Slavenofil. Dobro je razumio koliko se mi Slaveni moramo još trsititi, da dosegneмо kulturu zapada. On nije nigda precjenjivao snage Slavenstva, i ako je vjerovao u njegovu budućnost. Kršćanin je bio i osjećajem i uvjerenjem. Nije ga to ipak priječilo, da otvoreno pokaže na rane, na kojima boluje ruska crkva, pa kada je ono pred nekoliko godina sinula nada na boljak, medju reformatiorima javio se i on brošurou: Къ вопросу о церковной реформѣ. (1906.) U svojim nazorima i sudovima o katoličkoj crkvi nastoji da bude objektivan, nu ostaje — istočnjak. Ipak mi katolici možemo sa zadovoljstvom čitati njegove radove, u njima nema onoga tajnoga otrova protiv Rima, kojim su redovno nasićene knjige naše istočne braće.

Ime Golubinskovo znači epohu u ruskoj, u istočnoj crkvenoj historijografiji. On je postavio tvrdou osnovu za daljnje istraživanje prošlosti ruske crkve, a njegovi nasljednici valja da polaze njegovim utrenikom ispitujući pojedine detalje i probleme, usavršujući njegove rezultate. Danas se ne možeš baviti pitanjima istočne crkve, a da ne posegneš za Golubinskovim radovima.

Svetozar Ritig.